

SLOVENSKI

vestnik

GLASILO SLOVENSKE KOROŠKE

Ljubljanski

RADIO

ima vsako nedeljo od 20. do 20.20 ure oddajo za zamejske Slovence

LETNIK V

DUNAJ, V SREDO, 22. II. 1950

ŠTEV. 14. (287)

Koroški Slovenci ob smrti velikega rojaka

Ob smrti predsednika Ljudske prosvete Slovenije, velikega slovenskega pesnika Prežihovega Voranca je dne 20. 2. 1950 poslala Slovenska prosvetna zveza Ljudski prosveti Slovenije v Ljubljano brzojavko naslednje vsebine:

Ob smrti svojega velikega sina se klanja njegovemu spominu vsa Slovenska Koroška. Slovenska prosvetna zveza, kulturna predstavica koroških Slovencev, izraža svojim bratom v svobodni domovini najgloblje sožalje vsega slovenskega ljudstva na Koroškem. Prežihov Voranc nam bo ostal v naši nadaljnji borbi za našo narodno in kulturno enakopravnost svetli vzor borca za napredek. Po njegovi, tudi nam začrtani poti se bomo borili za našo popolno enakopravnost, ki jo bomo skovali le v tesni povezavi z matičnim narodom in v oni kulturni enotnosti, ki jo je ustvarjal tudi naš veliki rojak, katerega telesne ostanke danes v ponosni žalosti polagamo v svobodno slovensko zemljo.

Slovenska prosvetna zveza Celovec

Zadnji ponedeljek je odpotovala v Jugoslavijo skupina partizanskih invalidov, ki bo položila na grob velikega koroškega Slovenca Prežihovega Voranca venec z napisom „Koroški Slovenci svojemu nesmrtnemu Vorancu“.

Naraščanje brezposelnosti v Združenih državah

Šef urada za namestitev delovnih sil Goodwin je ugotovil, da je brezposelnost v Združenih državah Amerike dosegla ponekod že velikanski obseg kot ob gospodarski krizi v letih 1929 do 1933. V nekaterih industrijskih okrajih je že četrtina vseh delavcev brezposelna. Kot primer je navedel veliko industrijsko mesto Providence v državi Rhode Island, kjer je bilo decembra 1949 23 odstotkov vseh delavcev brez zaposlitve. Posebno velika je brezposelnost tudi v tekstilni industriji in drugih industrijskih središčih Nove Angleške, v rudniških okrajih Pensilvanije in v posameznih industrijskih središčih Mihigana.

Prav tako v Združenih državah Amerike narašča tudi zločinstvo. Tako je bilo leta 1948 izvršenih v ZDA 1.686.670 težkih zločinov, kar pomeni najvišje število v zadnjih desetih letih. Kakor je izjavil predsednik ZDA Truman, je naraščanje zločinov v prvi vrsti posledica tega, da zločince krijejo najbolj vplivne osebe in listi, ki izvršujejo zakone.

New York. Dopisnik „New York Times“ poroča iz Klingstowna, da so oblasti na Jamajki po stavki hotelskih nastavljenec razglasile izredno stanje in prepovedale vsa zborovanja. Stavkovne straže pred hoteli, v katerih je bilo na stolice ameriških turistov, je policija napadla s solzilnim plinom.

Vatikam. Ker ima na Češkoslovaškem po zakonu samo država pravico, nameščati škofo in vikarje, je državni urad za cerkvena vprašanja postavil za vikarja škofije Banska Bistrica na Slovaškem patra Deheta, ki pa ga je Vatikan do smrti ekskomuniciral.

Umrl je veliki slovenski pisatelj in realista

Lovro Kuhar - Prežihov Voranc

Prejeli smo žalostno vest, da je umrl veliki slovenski pesnik in realista, naš koroški rojak Lovro Kuhar — Prežihov Voranc.

Komaj trije tedni so minuli, ko so delegati na II. kongresu Ljudske prosvete Slovenije izvolili Prežihovega Voranca za svojega predsednika. Toda zahrbtna bolezen je napravila njegovemu boju in trpljenju polnemu življenju nenaden konec, usahnilo je življenje, polno neutrudljivega dela in neminljive ustvarjalnosti Ves slovenski narod je mnogo izgubil s smrtjo Prežihovega Voranca, najbolj pa je bila prizadeta naša slovenska kultura in pripovedna umetnost, saj je bil Voranc pisatelj, ki je kakor nihče drugi znal slikati trdo in revolucionarno življenje naših delavcev in kmetov, našega delovnega ljudstva, iz katerega je izšel.

Prežihov je bil samouk. Rodil se je 10. avgusta 1892. leta kot sin najemnika na Prežihovem vrhu pri Kotljah v Mežiški dolini. Oče si je pozneje prigaral majhno kmetijo. V povesti „Boj na požiralniku“ (v zbirki „Samorastniki“ 1938. leta) je sin s pretresljivo besedo umetniško poveljal krčeviti napor svoje družine, da se gospodarsko vzdrži na hudi zemlji skromne domačije. V domači dvorazrednici se je v Lovru zgodaj prebudil oblikovalni čut. Prišel je opisovati težko in naporno delo ter življenje svojih rojakov. Pomenljivo je, da je njegov prvi leposlovni spis prikazoval „Smrt nekega pijanca“. Življenje ga je obvarovalo pred plitvim in samoljubnim lirizmom, ki je grenki delež mnogih „šolanov“ pripovednikov. Zato pa mu je naložilo težko, a živo nalogo tesarja in dinarja v domačem kraju. Pri delu je ohranil pisateljski nagon in je neutrudno snoval v domačem hlevu svoje pr-

ve pripovedne poizkuse v pričo Jirsa in Bavha, ki ju je pozneje v Samorastnikih tako klasično opisal, da se bralcu zdi, da čuti njuno po travi in znoju dehtečo sapo. Pošiljal jih je pisateljici Zofki Kvedrovi za slovenski družinski list Vydrove tovarne žitne kave na Češkem. Pozneje je začel v zadrudno šolo v Ljubljano. Nato je iskal dela in zaslužka po tovarnah, se sam izobraževal in nosil skozi vse neprilike življenja pisateljski poklic v dnu srca. Že si je priboril sprejem med pisatelje Ljubljanskega zvona, tedaj pa ga je zgrabila vihra prve svetovne vojne. Dezertiral je iz avstrijske vojske, za kar so ga obsodili na smrt. Po vrnitvi iz ujetništva si je s študijem in političnim delom razvil pripovedni talent v mogočno oblikovalno silo, s katero je kasneje v povestih in romanih oblikoval življenje slovenskega kmečkega in delavskega človeka v gorskih predelih vzhodnega slovenskega Korotana v plastičnem in borbenem realizmu, kakršnega slovensko slovstvo še ni poznalo.

To velja zlasti za povesti iz zbirke Samorastniki (1938) in za roman „Požganica“ (1939), ki jih je spisal v dunajskih zaporih, kjer je preživel nad leto dni zaradi svojega političnega dela. Roman „Doberdob“ (1940) je epopeja slovenskega uporniškega duha v zaledju avstrijske fronte in tragedija junaškega, a nesmiselnega umiranja v jarkih in kavernah kraške bojne črte med prvo svetovno vojno. Roman „Jamnica“ (1941), ki ga je pisal tik pred razpadom stare Jugoslavije, je leposlovni prikaz življenja v Kotljah, kakor ga je dojel in umetniško oblikoval domačin, najzanimivejši „samorastnik“ našega slovenskega slovstva Lovro Kuhar z domačim in pisateljskim imenom

Prežihov Voranc. V Jamnici je ustvaril Prežihov umetniško monumentalni prerez življenja v rodni Kotljah, v tem malem in svojevrstnem slovenskem svetu, ki ga je opazoval in študiral, ko je bival od leta 1920 do 1930 kot nameščeneč Bratovske skladnice v bližnjem industrijskem Guštanju. V umetniškem pogledu je Jamnica po pisateljevi zasnovi „Roman soseske“, leposlovna podoba nekega kolektiva, kar so v bistvu mnoga največja pripovedna dela svetovnega slovstva. In v tej vrsti romana se je uspešno uveljavil v slovenskem slovstvu Prežihov v Požganici in Doberdobu. Svoje življenje kot politični pregnanec nam je opisal v knjigi „Borba na tujih tleh“, kjer vstaja pred nami revolucionar in borec za pravice delovnega ljudstva, ki ga kapitalistični oblastniki preganjajo iz države v državo, iz zapora v zapor. In v knjigi „Od Kotelj do Belih vod“ vstaja pred nami vsa lepota naše slovenske koroške zemlje, ki se upira tujemu nasilju in zatiranju. Njegovo zadnjo knjižico „Solzice“ pa smo prejeli šele pred kratkim in nas je povedla še enkrat v mladostna leta pisatelja, v njegovo ožjo domovino, med prebivalce gorskih vasi vzhodnega dela Slovenske Koroške.

Še mnogo nam je imel povedati, toda kruta usoda ga je iztrgala iz naše srede. Zapustil pa nam je neminljiv zaklad, ki ga bomo hranili in izročili našim bodočim rodovom. Voranc je umrl, njegov duh in njegovo delo pa bo živelo večno v slovenskem narodu. Posebno nam koroškim Slovincem bo ostal naš veliki rojak v trajnem in svetlem spominu in nas vzpodbujal v nadaljnji borbi za ohranitev slovenskega naroda na Koroškem. Večna slava našem velikemu sinu slovenske koroške zemlje!

Francosko delavstvo kljub nasilju nadaljuje borbo za mir

Vsled odločne borbe francoskega delavstva je ministrski svet zadnji teden sklenil, poslužiti se „izrednih ukrepov“ proti delavcem. Ko so delavci pred kratkim ne samo odklonili, natovarjali vojni material za Vietnam, temveč so orožje zmetali v morje, so se ministri odločili, da „izredne ukrepe“ tudi v resnici izvedejo in je notranje ministrstvo sklicalo posvetovanje policijskih prefektov, na katerem je notranji minister Queuille seznanil policijske prefekte z novimi „ukrepi“, s katerimi naj delavce prisilijo, da bodo raztovarjali ameriški vojni material in ga natovarjali za pošiljanje v Vietnam.

V protest proti temu nasilju nad delavci je Splošna sindikalna zveza organizirala dveurno stavko železničarjev, ki je bila tudi v veliki meri izvedena. Prav tako je bila do 90

odstotkov izvedena 24 urna stavka v premovalniški severni Franciji, kjer so delali samo posamezni člani krščanskega sindikata in socialistične razbijaške organizacije Force Ouvriere.

Zadnji četrtek so tisoči delavcev

demonstrirali pred ameriškim konzulatom v Nizzi ter protestirali proti vojni politiki francoske vlade. Policija je skušala, razbiti demonstracijo in je bilo pri temu ranjenih več oseb. Na masovnem zborovanju so sklenili dve resoluciji mestnemu županu in ameriškem konzulu v Nizzi, v katerih so zahtevali takojšnjo ukinitve pošiljanja ameriškega orožja.

2.018.000 brezposelnih v Zapadni Nemčiji

Po objavljenih uradnih podatkih je bilo dne 15. februarja t. l. v Zapadni Nemčiji 2.018.000 delavcev brez zaposlitve. To pomeni, da je število brezposelnih naraslo od konca lanskega leta za 459.000, od 31. januarja 1950 pa za 120.700 oseb. Brezposelnost pa še stalno narašča, kajti zapadnonemška vlada v Bonnu

ni v stanju, da bi rešila vprašanje brezposelnih, kakor je izjavil generalni sekretar CDU (krščansko-demokratska unija) za Bavarsko dr. Strauss. Že samo na Severnem Bavarskem so našli sredi februarja t. l. 300.000 brezposelnih delavcev in delavcev, ki so samo deloma zaposleni.

Šiviljski in kuharski tečaji po naših vaseh

Že vsa leta — razen v dobi nacizma, ko nam je bilo sleherno udejstvovanje zabranjeno — prirejajo slovenske organizacije v zimskem času po naših vaseh različne tečaje, zlasti kuharske in šiviljske, na katerih se naša dekleta naučijo vsega, kar morajo kot dobre bodoče gospodinje vedeti in znati. To zimo prireja šiviljske in kuharske tečaje po naših vaseh Slovenska kmečka zveza. V nekaterih krajih so tečaji že bili, v drugih so trenutno, ponekod pa še bodo. Povsod se dekleta in tudi žene zelo zanimajo za tečaje in se potrudijo, da se čim več naučijo.

Štiritedenski šiviljski tečaj v Hodišah je prav dobro uspel, kar je predvsem pokazala bogata razstava. Tudi šiviljski tečaj v Št. Primožu v Podjuni, ki je prav tako trajal štiri tedne, je dobro uspel in dekleta so bila zelo zadovoljna. Zlasti dobro je uspel kuharski tečaj na Suhi, ki je trajal od 2. januarja do 12. februarja. Razstava je pokazala, da so se dekleta v tej stroki res mnogo naučila.

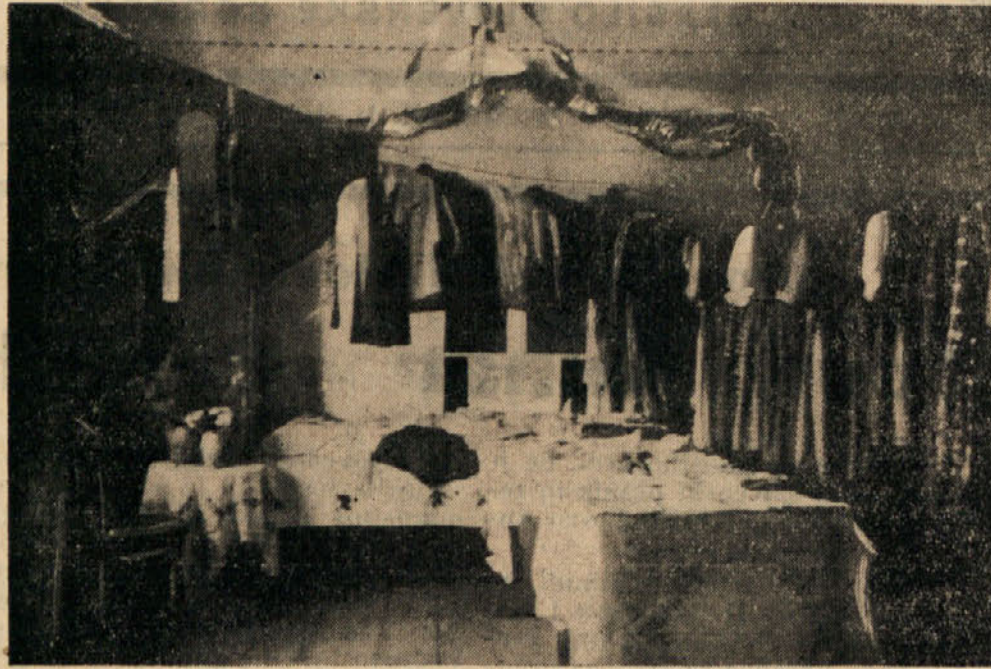
Trenutno sta še dva šiviljska tečaja v Škofijah in v Vidri vesi pri Pliberku. V ponedeljek pa se je pričel štiritedenski tečaj v Žitari vesi.

Tečaji, ki jih SKZ prireja po naših vaseh, povsod dobro uspevajo. Pač zato, ker so res dobri in se dekleta na njih dejansko mnogo naučijo. Pa poglejmo enkrat na nasprotno stran. Bauernbund si je prizadeval, da bi v Škofijah prav tako organiziral tečaj, toda ker se je prijavilo le 6 deklet, je moral to misel opustiti. Na tečaju SKZ v Škofijah pa je 20 deklet. V Dobu pri Pliberku je Bauernbund uspel z vso silo organizirati šiviljski tečaj ki pa ga poseča samo 6 udeleženk, medtem ko je na šiviljskem tečaju v sosedni Vidri vesi 16 deklet.

Pri tem pa moramo upoštevati, da dobi Bauernbund za prirejanje tečajev različne podpore in subvencije, dočim je SKZ navezana popol-

noma sama nase in na svoje člane. Potemtakem je vse, kar ustvari, sad njenega vztrajnega dela in s tem sad dela in borbe vsega slovenskega ljudstva na Koroškem.

Tu se pač spet vidi, kaj zmore delovno ljudstvo, če je enotno in ima voljo do dela. Uspeh za uspehom beleži in nihče ga ne more uničiti.

Šiviljska razstava v Hodišah ...

... in tečajnice z učiteljico

V Litostroju raste nov rod

Velike zasluge pri delovnih zmagah v „Litostroju“ ima sindikalna organizacija. V Jugoslaviji danes sindikat s svojim načinom dela, s tem, da je zajel vse delovne ljudi, da skrbi zanje, krepko pomaga ustvarjati človeka dostojno življenje.

Zanimivo je pogledati, s čim vsem se ukvarjajo člani sindikata v „Litostroju“. Predvsem je važno sodelovanje z upravo tovarne in z organizacijo Komunistične partije Jugoslavije. Delavci se baš preko sindikata nenehno seznanjajo s splošno problematiko in problematiko tovarne posebej. Na skupnih posvetovalnih konferencah uprave in sindikata razpravljajo o vseh vprašanjih. Uprava se stalno obrača do sindikalne organizacije, ta pa s svoje strani signalizira o eventualnih nepravilnostih in stavlja svoje predloge za posamezna izboljšanja. Za opravljeno delo pravično plačilo! To načelo vodi upravo in sindikat pri skupnem reševanju vprašanja plač, nagrad, pohval in odlikovanj. Le s tako tesno povezavo, s tako tesnim sodelovanjem, lahko uspešno dela uprava, lahko uspešno dela sindikat.

V Jugoslaviji je ena sama enotna sindikalna organizacija, ki skrbi, da se delavski interesi, zaščiteni s posebno delavsko zakonodajo, izpolnjujejo in izboljšujejo. Tudi v „Litostroju“ so vsi delavci in nameščenci člani enotne sindikalne organizacije. Oni sami organizirajo tekmovanja in brigade, da je produkcija čim višja in čim boljša.

Skrb sindikata je tudi prijetnejše in udobnejše življenje delavcev in

njihovih družin. Poleg tovarne nastaja pravo mesto „Litostroja“. Stanovanjske zgradbe rastejo ena za drugo, vendar še zdaleka ni zadostno potrebam. Zato posebno stanovanjska komisija pri sindikatu skrbi, da vsi delavci stanujejo v higienskih in zdravih stanovanjih. V podjetju samemu je ambulanta, ki nudi delavcem prvo pomoč. Do konca petletke bo zgrajenih 1800 stanovanj. Delavci „Litostroja“ bodo dobili svoj sindikalni dom z restavracijo, ki je sedaj še v prostorih tovarne, in svoj fizikulturni stadion.

V sindikatu se delavci izobražujejo in kulturno udeležujejo. Knjižnica „Litostroja“ ima danes že preko 2000 knjig. Kulturno umetniško društvo „Litostroj“ ima več sekcij, v katerih se delavci udeležujejo po svojih sposobnostih in veselju. Dramatska skupina ima svoj oder in gostuje z ostalimi skupami tudi v drugih industrijskih centrih in po vaseh. Na ta način delovni kolektiv „Litostroj“ zblizuje mesto in vas, delavca in kmeta. Folklorna

recitacijska grupa ter pevski zbor so na festivalu sindikalno-umetniških društev Slovenije dostojno zastopali svoj sindikat. „Litostroj“ je zasedel prvo mesto na fizikulturnem zletu kovinarjev za leto 1949.

Ko se človek razgovarja z livarji, monterji, mizarji, mehaniki, tehnikami in inženirji „Litostroja“, mu vsi prvo pripovedujejo o uspehih, ki jih dosegajo v delavnicah, potem pa takoj začno o sindikatu. Vedno govore: mi smo presegli norme, mi smo izpolnili plan, naša jeklarna je pod streho, mi imamo dve svoji ekonomiji v Savljah in Špičuku pri Mariboru, naš sindikat je preskrbel nekaj brezplačnih dopustov za najpotrebnejše, v naših počitniških domovih v Planici in Močeniški Dragi pri Opatiji smo se res dobro odpočili, komaj čakamo, da bomo imeli svoj sindikalni dom itd. Ta stalni „naš“ in „mi“ odločno pričata, kako njihova je sindikalna organizacija, kako njihova je tovarna, kako visoka je delovna zavest ljudi v socialni inštituciji Jugoslaviji.

Delovne zmage si slede dan za dnem

V Titovih tovarnah „Litostroj“ delavci vsak dan več in čimbolje delajo. Kljub težavam, ki jih imajo s pomanjkanjem strojev in surovin, so do danes izdelali že vrsto turbin raznih tipov. Prvo so napravili Peltonovo turbino za hidrocentralo Vlasenica v Bosni. Največji problem pri izdelavi te turbine so bile lopatice. A ta hidrocentrala z „Litostrojevo“ turbino danes že uspešno obratuje. Gotove pa so turbine za hidrocentrale Savico, Mesiče, Zrnovce v Črni gori in Pesočane. Poleg tega pa v

teji veliki tovarni izdelujejo še črpalke za namakanje in izsuševanje, nosilce za velike žerjave in polno-jermenike za usnjarsko industrijo.

Prva zmaga delovnega kolektiva „Litostroja“ je bila otvoritev tovarne, ko so po pičlem letu od začetih terenskih del pričeli vlivati naprave za nadaljnjo graditev lastnih objektov, in tudi že za potrebe drugih tovarn. Druga zmaga je prvi tesno sledila. V 4 mesecih — septembru, oktobru, novembru in decembru 1947 — so izvršili naloge 6 mese-

Občinske volitve Kaj mora vedeti vsak volivec

Volivne priče

Vsaka stranka oziroma volivna skupina, kalere volivni predlog je objavila občinska volivna oblast, lahko pošlje v vsak volivni lokal po dve volivni priči. Pooblaščenici zastopniki dotične stranke morajo najkasneje 10. dan pred volitvami, to je dne 2. marca 1950 pismeno sporočiti volivne priče občinskemu volivnemu vodji, ki izstavi vsem volivnim pričam vstopnice, s katerimi se morajo ob vstopu v volivni lokal izkazati pred volivno oblastjo. Kot volivne priče morajo stranke imenovati samo volivne upravičence.

Volivne priče so samo zaupniki strank. Na potek volitev nimajo nobenega vpliva.

cev. Take delovne zmage se vrste v „Litostroju“ ena za drugo v vseh oddelkih in vseh delavnicah. Pred najtežjo nalogo pa stoje letos. Jugoslovanske tovarne bodo izdelale same, kar bi morale dobaviti in-formbirojevske države. Tako se je tudi proizvodni plan „Litostroja“ povečal, kajti plan tovarne je napravljen na osnovi potreb. Kljub pomanjkanju kadra — v Jugoslaviji ni brezposelnosti — pa bo letni plan izpolnjen. Izprašujmo se, kako je to mogoče, kako ti ljudje premagujejo težave?

Brez dvoma je to mogoče samo zato, ker se vsi delovni ljudje v Jugoslaviji zavedajo, da delajo le zase. Vedo, da bodo vsi njihovi naporji njim samim izboljšali življenje. Samo na ta način si lahko tolmačimo številne udarnike in racionalizatorje. Udarniki presegajo norme dan za dnem in v „Litostroju“ so jih od kar obratuje, proglasili 75. Livar Črnive Franc je že 5 krat dobil ta naslov. Novatorjev in racionalizatorjev je v „Litostroju“ že 8. Inž. Kasanovič je skonstruiral prototip turbinskega regulatorja, ki popolnoma služi svojemu namenu. V vseh oddelkih so že uvedli brigadni sistem, kar omogoča enotno evidentiranje. Najboljše brigade so v livarni. Par imen in par številčk bo najmodernejša slika o elanu in zavesti delavcev „Litostroja“. V livarni so se obvezali, da bodo letni plan za 1949 izpolnili do 29. novembra. Garancija za to sta bili najboljši brigadi Grosa in Marodaja. In res so v livarni in modelarni izpolnili letni plan že 22. novembra.

Istovčasno ko je začela obratovati tovarna, se je začel pouk v industrijski šoli „Litostroja“. Stavba šole je tik poleg tovarne. Da je skrb za delovnega človeka res velika, se vidi tudi v ureditvi in življenju te šole. Stavba je moderno urejena in učenci imajo najboljšo oskrbo. Za vsestranski razvoj in izobrazbo služi velika knjižnica, mala kinodvorana in prostori za kulturno in fizikulturno udejstvovanje. Sicer pa je ta tehnikum „Litostroj“ v minijaturi. Po teoretičnem pouku delajo učenci v lastnih delavnicah, ki so opremljene z vsemi potrebnimi stroji in napravami. V teh delavnicah delajo tudi za produkcijo. Med mladinci je tekmovanje zelo razvito. Uspehi niso izostali. V enomesečnem tekmovanju za učence v gospodarstvu 1949 je industrijska šola „Litostroj“ zasedla prvo mesto. Strokovni učitelji so skrbno izbrani, pri tehničnem pouku pa pomagajo najboljši delavci. Najstarejši livar Ivan Židan usposablja te mlade ljudi za bodoče strokovno visoko usposobljene delavce.

Ljudska oblast je pravilno ocenila napore in zasluge vsega delovnega kolektiva „Litostroj“ in posameznikov ter odlikovala 19 delavcev z medajlo dela in 5 delavcev z Redom dela III. stopnje.

Narodi Jugoslavije so upravičeno ponosni na ta prvenec Titove petletke in vedo, da bo „Litostroj“ še v naprej obdržal njihovo zaupanje.

